

„...életem legszebb évei voltak...”

Méhes Csengének hívnak, s bár Győrben születtem, szlovákiai magyarként élek egy felvidéki községben. Nagypám középiskolai tanulmányait akkoriban csak Kassán kezdhettem meg, ha a legközelebbi magyar középiskolát akarta választani. Kollégistaként átéltem élményeit, tapasztalatait nekem, az unokának, különösen szívet melengető érzés hallgatni. Akaratlanul is összehasonlítom a régi körülményeket a mostaniakkal, hiszen valljuk be, az otthoni, megszokott dolgaink után az újban, a másban gyakran észre vesszük a hibát. Mindig valami kényelmesebb, valami finomabb kéne – a jobbra áhítozunk –, de csak rajtunk múlik, mit kezdünk a tényekkel. Néha pedig nem ártana belegondolnunk, hogy lehetne „rosszabb” is. Régen rosszabb volt? Lehet, de ők is megszokták!

1954. szeptember. Méhes Miklós, elsős középiskolai kollégista, a Kassai Magyar Ipariskola diákja tünődve bámul ki az ablakon... Nagypám ekkor még nem is sejtette, mennyi élmény, könnycsepp, nevetés, izgalom várja majd az elkövetkezendő négy évben. Így kezdődik az ő kollégistaként eltöltött éveinek története. Miközben mesél, vastag könyveket ad a kezembe, fényképeket mutat: „Olvasd! Nézd, ők mind híres emberekké váltak! Tózsér Árpád! (Ott lakott a kenyérbolt előtt, emlékszem, már öregdiák volt.) Menyhért tanár elvtárs (mert akkoriban ez volt a hivatalos megszólítás), képzeld, miután leérettségiztek a diákjai, motorra ült, és körbejárta az országot, hogy meglátogassa őket!” Csak ámulok és bámulok, nézem a megfakult képeket, szigorú, szemüveges tekintetek itt és ott...

– Amikor én odakerültem – kezdi egy sóhaj kíséretében –, sokkal szerényebbek voltak a körülmények... Az iskola földszintjén rendezték be nekünk, kollégistáknak, az egykoron műhelygyakorlatra használt termet. Húsz darab emeletes vaságy... az negyven ember!

– Micsoda?? – kérdezem megbotránkozva. – És az ágyneműk?

– Paplan, lepedő, párna... mindent otthonról kellett hoznia az embernek, hacsak nem akart a puszta vaságyon aludni. Ha koszos volt, saját kezűleg mostuk ki. A terem végében lehetőség volt a reggeli mosdásra, ha kellett, lábat mostunk, ám a hideg víz nem mindig nyújtott kellemes felfrissülést.

– Hol voltak a zuhanyzók? – érkezik kíváncsi kérdésem, hiszen eddig egy szó sem esett erről.

– Ugyan! – nevet fel keserédesen. – Heti egyszeri bérletünk volt a városi gőzfürdőbe, de ott aztán dőzsölhetett az ember! Majd döbönt arcomat látva hozzáteszi: – Nem volt ám arra mód, hogy mindennap ilyen luxusban részesüljön az ember! Ráadásul engem sajnos egyszer sem ért az az öröm, hogy az iskolának olyan kollégiumába kerüljek, ahol mindennapos dolog a zuhanyzás. Mondanom sem kell, az elrettentő körülmények ellenére mindig azon igyekeztünk, hogy tiszták legyünk.

– Nahát... És hogy zajlott a délutáni tanulás?

– Bármikor felmehetett az ember az osztályba, leült a helyére, és tanulhatott akár egészen kakasszóig. Nem zárták a termeket, megbíztak bennünk... Egyszer tornaórán egy ottfeljtett pénztárcára bukkantam. Odavittem a tanár uraknak, hogy most mit csináljak vele, hiszen semmilyen igazolvány nem adott információt tulajdonosáról. Fejüket vakarva annyit mondtak, hogy ha egy hétig nem jelentkezik senki, tegyem el magamnak. Majd mikor már úgy hitték, hallótávolságon kívül értem, nevetve szólt oda az egyik a másiknak: „Láttad ezt a becsületes szamarat? Na, nem sok ilyen embert hord a hátán a Föld...”

– Meddig tartott a kimenőtök? Este kiengedtek benneteket?

– Nagyon szerettük a várost, ha csak tehattük, moziba jártunk. Aztán ha valaki este nagyon elmaradt, kitették a kulcsot egy madzagon lógatva, hogy be tudjon jönni.

– Megáll az ész! Nem volt portás? – kérdezem hüledezve.

– Porta az volt, de portás nem.

Erre mindketten nagyot nevetünk.

– Minden hétvégén hazamentetek?

– Ugyan, dehogy! Nem voltam ám otthon minden kenyérsütésnél! Karácsonykor és húsvétkor. Meg persze gyakran hazaküldtük a vasalnivalót... Hogy örült az ember, ha a visszaküldött csomagban talált egy kis hazait! Egy nagyobb darab szalonna, pár szelet zserbó máris bearanyozta a napot.

– Mindent összevetve, hogy tekintesz vissza ezekre az évekre?

– Azt tartom, hogy életem legszebb éveit Kassán töltöttem, büszke vagyok magamra, hogy ilyen híres iskolába járhattam. Aki odakerült, előbb-utóbb megszerette egymást, de nemcsak az iskolában, hanem később az életben is, amikor már dolgoztunk. Ha elmentem valahova munkaügyben, és ott dolgozott volt iparista, akkor biztos, hogy sokkal könnyebben elintézhettem a dolgaimat... Persze ez fordítva is működött, ha hozzám jött valaki a vállalatból, hezitálás nélkül zöld utat biztosítottam neki. Így visszagondolva elég nehéz is volt, hiszen itthon a szülők igen-igen nehéz anyagi körülmények között éltek, az ember öltözetén is látszott, de azért sosem panaszkodtunk.

Igaz, ma már mások a körülmények, de ha még egyszer születnék, újra szeretném ezt az utat végigjárni...

A nagyapámra mosolygok, s remélem, én is így fogom érezni, ha majd az unokámnak mesélek a KZS-s éveimről...

► Focimeccsen az iskolatársakkal. Méhes Miklós: balról a második